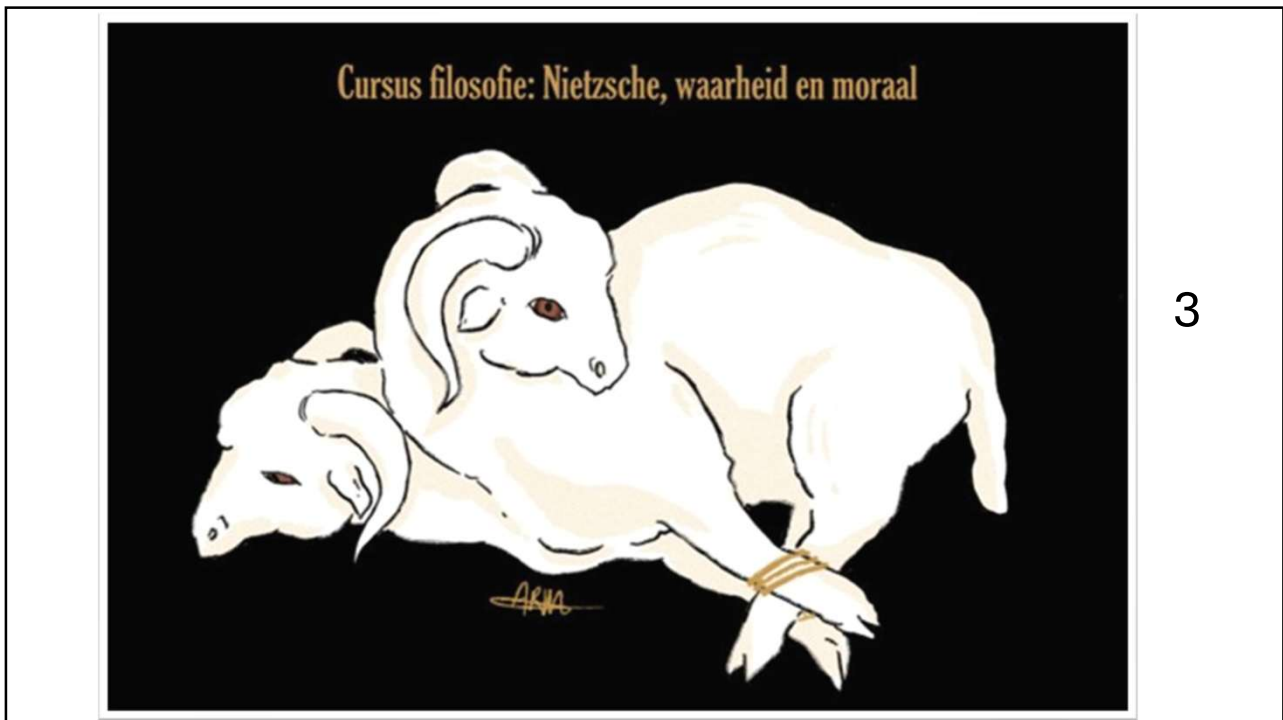
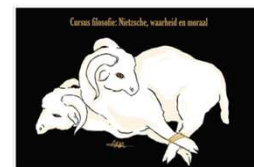

1

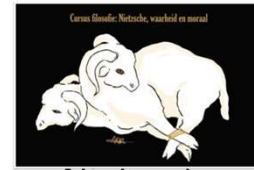
Hoe is het geweten ontstaan?

- Nietzsche gaat in dit tweede essay uitleggen dat het geweten qua inhoud aan verandering onderhevig is.
- Uitgangspunt in het neokantiaanse Duitsland is dat nadenken helpt om te begrijpen wat het goede is. Dat goede heeft echter als vanzelfsprekend in zich dat het goed is voor iedereen. Dat er tegenstrijdige en onverenigbare vormen van het goed zijn is voortdurend in de filosofie geopperd, maar ook steeds weer verworpen.
- Het geweten wordt gekoppeld aan een metafysica dat wil zeggen en buiten de materiele wereld liggende werkelijkheid die van een hogere orde is. Deze kunnen mensen niet kennen, maar wel naderen en herkennen door hun denken te ontwikkelen.

2

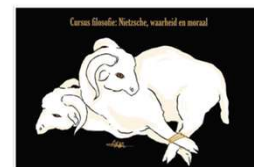
De 'goede' zwakke wil ook wraak

- De algemeen aanvaarde vreugde in wrede wraak is voor Nietzsche een bewijs van het tegendeel:
- Tertullianus (kerkvader ca. 160 - ca. 230) beschrijft de zoete wraak in het hiernamaals. (§15)
- Het toppunt van wraak is het laatste oordeel. De grote machtigen zullen op hun neus kijken als alles wat zij de zwakke hebben aangedaan in veelvoud op henzelf zal neerdalen en de zwakke zal daarbij zelf schone handen houden en 'goed' kunnen blijven. Niet zijzelf voltrekken immers de wraak, God doet dat.

3

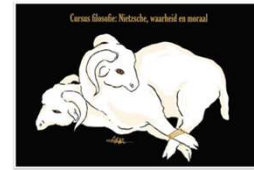
Een dier te fokken dat beloften mag doen II-§1

- Dat dier mag niet toevallig onthouden, maar moet actief een geheugen van de wil nastreven.
- In §2 laat Nietzsche zien wat hij daarvoor noodzakelijk acht: "de taak een dier.... berekenbaar te maken."
- De mens die dit lukt zal er trots op zijn. Hij wordt niet meer gestuurd door het lot, maar is soeverein heeft verantwoordelijkheid. Macht over zichzelf en het lot en die verantwoordelijkheid is tot een instinct geworden, zo beschrijft Nietzsche dit aan het eind van §2.

4

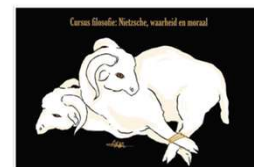
Maar hoe komt hij aan dat geheugen van de wil? §3

- ‘Het is altijd met bloed en marteling, offers gepaard gegaan als de mens het nodig vond zich een geheugen te kweken’ schrijft Nietzsche dan.
- Mensen zijn ook in het verhaal van Nietzsche overgeleverd aan hun begeerten en lompheid en zeer plastisch beschrijft hij hoeveel wreedheid het daarom kostte om van mensen -en specifiek de Duitsers- vreedzame denkers te maken.
- Dit is geschreven in een tijd waarin Duitsland uitblinken in macht begon in te ruilen voor uitblinken in cultureel opzicht.

5

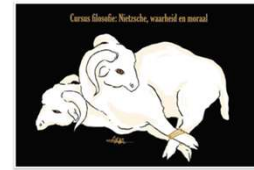
Het belang van de belofte

- De mens maakt zichzelf met de belofte voorspelbaar.
- In het samenleven van vrije mannen waren alleen slaven voorspelbaar, die moesten doen wat er gezegd werd.
- Hoe wordt een samenleving van vrije mannen een voorspelbare en democratisch bestuurbare situatie? Hoe komt een vrije man zover dat hij voorspelbaar wordt in zijn gedrag?
- Niet uit onvrijheid, maar uit vrije wil over tijd voorspelbaar worden, dat is wat de belofte zo uniek maakt.

6

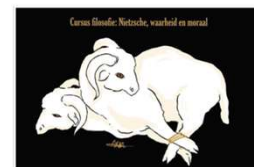
Schuld en schuldig geweten §4

- Het schuldig geweten is geen gevolg van de straf.
- De straf is niet het gevolg van het aannemen dat de schuldige anders had kunnen handelen. Het is eerst en vooral wraak voor geleden schade. Nietzsche plaatst dit concept ook bij ouders en kinderen!
- Straf en stafmaat kwamen voort uit wraak die werd ingetoomd door het idee van equivalentie dat uit de (ruil)handel voortkomt.
- Maar door dat idee van ruil kwam er ook een concept van nog uitstaande schuld en contractuele verplichtingen.

7

Contracten zijn niet onschuldig

- Bij contracten denken wij aan financiële afwikkelingen die slechts bij niet inlossen of malversaties tot gevangenisstraf kunnen leiden. Hier gaat het eerst lange tijd om het macht krijgen over dat waarover de schuldenaar eerst macht had: bezit, dieren, vrouw en kinderen en tenslotte persoonlijke vrijheid of delen van het eigen lichaam.
- ‘De vereffening bestaat dus’, zo eindigt Nietzsche §5, ‘in een aanwijzing en een recht op wreedheid’.

8